

3. Teológia vzkriesenia tela

written by doc. Štefan Paločko | 28. októbra 2020

[doc. ThDr. Štefan Paločko, PhD.](#)

Súhrn: Vzkriesenie tela ako eschatologická skutočnosť je pevnou súčasťou kresťanskej vierouky. Hoci je táto téma obsiahnutá vo Svätom písme a bola začlenená do Nicejsko-konštantinopolského vyznania viery, čo môžeme považovať za jednu z prvých dogiem Cirkvi, predsa sa môžeme stretnúť, tak v kresťanskej histórii ako aj v súčasnosti, s určitými nejasnosťami v tejto oblasti, voči ktorým musela Cirkev zaujať jasné stanovisko. Tento článok prináša prehľad pokrivených mienok ohľadom vzkriesenia tela ako aj reakcie Cirkvi, ktoré mali za úlohu zdefinovať pravú náuku v tejto eschatologickej oblasti.

Kľúčové slová: Vzkriesenie tela. Vzkriesenie v smrti. Smrť. Medzistav (Prechodný stav). Oslávené telo.

Vo Svätom písme sa viackrát stretávame s potvrdením toho, že na konci sveta budú ľudia vzkriesení z mŕtvych. Najobsiahlejší text, ktorý pojednáva o tejto skutočnosti sa nachádza v Prvom liste apoštola Pavla Korinťanom. Apoštol v ňom píše: <s>„Ale niekto povie: „Ako vstanú mŕtvi? V akom tele prídu?“ <s>Hlupák! Čo ty seješ, neožije, ak prv neodumrie. A čo seješ, neseješ budúce telo, ale holé zrno, či už pšeničné alebo nejaké iné. No Boh mu dáva telo, aké chce, a každému semenu jeho vlastné telo. Nie každé telo je to isté telo, ale iné je ľudské, iné zvieracie telo, iné vtáčie telo a iné rybie. A sú telá nebeské a telá pozemské, ale iná je sláva nebeských a iná pozemských. <s> Iný je jas slnka, iný jas mesiaca a iný jas hviezd; veď hviezda sa od hviezdy líši jasom. Tak je to aj so zmŕtvychvstaním: seje sa porušiteľné, vstáva neporušiteľné; seje sa potupené, vstáva slávne; seje sa slabé, vstáva mocné seje sa telo živočíšne, vstáva telo duchovné. Ak jestvuje živočíšne telo, jestvuje aj duchovné. Tak je aj napísané: „Prvý človek, Adam, sa stal živou bytosťou;“ posledný Adam oživujúcim Duchom. Ale nie je prv duchovné, lež živočíšne, až potom duchovné. Prvý človek zo zeme, je pozemsky; druhý človek je z neba. Aký je ten pozemský, takí sú aj ostatní pozemskí; a aký je nebeský, takí sú aj ostatní nebeskí. A ako sme nosili obraz pozemského, tak budeme nosiť aj obraz nebeského. Hovorím však bratia, že telo a krv nemôžu byť dedičmi Božieho kráľovstva, ani porušiteľnosť nebude dedičom neporušiteľnosti. Hľa, poviem vám tajomstvo: Nie všetci umrieme, ale všetci sa premeníme: razom, v jednom okamihu na zvuk poslednej poľnice. Lebo keď zaznie, mŕtvi budú vzkriesení neporušiteľní a my sa premeníme. Veď toto porušiteľné si musí obliecť neporušiteľnosť a smrteľné si musí obliecť nesmrteľnosť“ (1Kor 15,35-53).

Podľa tohto textu by vzkriesené telo nemalo byť totožné s tým, v ktorom človek žil na zemi. Vzkriesené telo je podľa Pavla „duchovné“. Možno tvrdiť, že duchovné telo má niečo spoločné s materiálou?

V prvokresťanských časoch sa objavila valentiniánska sekta, ktorá vo svojich spisoch učila, že vzkriesenie tela spočíva vo včlenení človeka do Kristovho tela. Jedine Kristovo telo vstalo z mŕtvych a toto vzkriesené Kristovo telo sa stáva naším, ak sme doňho začlenení. Z toho vyplýva záver, že kresťan sa už vlastne má pokladať za vzkrieseného, pretože už vlastní vzkriesené Kristovo telo.[\[1\]](#) Takéto vzkriesenie tela však Cirkvou prijaté nebolo.

V každom prípade takéto vyjadrenia mali za následok, že sa začalo v Cirkvi uvažovať o vzkriesení tela ako čomsi spirituálnom, neskutočnom, či len o akejsi metafore. Na to reagovala Cirkev veľmi silnými vieroučnými vyhláseniami. K vyznaniu viery jedenástej synody v Tolede roku 675 patrí vyhlásenie:

„A tak vyznávame, že podľa príkladu našej Hlavy sa uskutoční pravé vzkriesenie tela všetkých zosnulých. Avšak neveríme, že budeme vzkriesení v nejakom vzdušnom, alebo v nejakom inom tele, ako niektorí blúznia, ale v tom, v ktorom žijeme, sme a hýbeme sa. Keď náš Pán a Vykupiteľ bol vzkriesený, aby nám bol príkladom, vrátil sa nanebovstúpením na Otcov trón (...).“[\[2\]](#)

Štvrtý lateránsky koncil roku 1215 vyhlásil dogmu:

„(Ježiš Kristus) príde na konci vekov, aby súdil živých a mŕtvych a odplatil každému podľa jeho skutkov, a to tak zavrhnutým, ako aj vyvoleným. Tí všetci budú vzkriesení s vlastným telom, ktoré tu nosia, aby podľa svojich dobrých alebo zlých skutkov dostali zavrhnutí s diablom večný trest, vyvolení s Kristom večnú slávu.“[\[3\]](#)

Tieto vyhlásenia zdanlivo stoja proti 1Kor 15,35-53, podľa ktorého telo pozemské a vzkriesené nie sú totožné. Treba si však všimnúť najprv to, proti čomu boli tieto dogmy zamerané. Šlo o popretie akéhosi spiritualizmu vzkrieseného tela (vzdušné telo). Je zjavné, že ani tieto vyhlásenia však nemajú v úmysle vyhlásiť absolútnu identickosť medzi týmito telami.

Je to zrejme jednak z logického faktu, že absolútna identickosť vyžaduje aj identickosť matérie a tú si telo ani v pozemskom živote nevie udržať po dlhšiu dobu, a druhým faktorom, ktorý poukazuje na určitú odlišnosť pozemského a vzkrieseného tela, je odvolanie sa na príklad samotného Krista. Kristovo vzkriesené telo sa líši od pozemského tým, že nepodlieha fyzikálnym zákonom – je nesmrteľné, prechádza zavretými dverami, zrejme aj do určitej miery inak vyzerá. Magdaléna, či emauzskí učeníci ho najprv nemohli spoznať. Tieto vieroučné vyjadrenia mali teda v úmysle potvrdiť skutočnosť vzkrieseného tela, no nebola ešte dostatočne vypracovaná terminológia, ktorá by dokázala rozlíšiť naturalizmus (absolútna identickosť tela) od realizmu (identickosť na inom základe).

Táto terminológia sa začala vypracovávať, keď bolo treba obhájiť reálnu prítomnosť Krista v eucharistii. Na jednej strane je nepochybné, že premenený kúsok chleba je skutočné Kristovo telo, na druhej strane je zjavné, že sa nejedná o naturalisticky identické telo, s ktorým Kristus chodil po tomto svete. Napokon sa došlo k termínu „reálnej“ prítomnosti Krista. Možno teda povedať, že telo vzkriesené nie je naturalisticky identické s pozemským, ani akési vzdušné, symbolické, či nejaké cudzie, ale je to reálne vlastné telo konkrétneho človeka, ktoré je mu tak vlastné, že nemôže patriť nikomu inému.[\[4\]](#)

V čom ale spočíva identita tela? Do toho viac svetla priniesol Tomáš Akvinský, ktorý formuloval definíciu duše, ktorá je formou tela. Duša patrí k telu, vyjadruje seba samú tak, že berie matériu a z nej formuje človeka. Nie je odkázaná na konkrétne atómy, už počas života, keď dochádza k látkovej výmene, vymieňa si matériu, no stále ju formuje do človeka. Podobne možno povedať, že pri vzkriesení mŕtvych si sformuje nejakú matériu do podoby človeka a to telo bude skutočne jej jedinečným sebvýjadrením a nemôže patriť nikomu a ničomu inému.

V priebehu dvadsiateho storočia vstupuje na teologickú scénu

mienka z prostredia reformovaných kresťanov, podľa ktorej je duša a telo tak úzko späté, že je nemožné, aby pri smrti jedného elementu druhý prežival ďalej. Ak zomiera telo, nevyhnutne zomiera aj duša. Jedným z dôvodov, prečo by to tak malo byť, je princíp, že odplatom za hriech je smrť (porov. Rim 6,23). Hriešne nie je len telo, ale predovšetkým duša ako nositeľ rozumu a vôle. Spravodlivá odplata tak vyžaduje aj smrť duše.[\[5\]](#)

Táto teológia neberie do úvahy, že smrť je prirodzeným dôsledkom odvrátenia sa človeka od Boha ako zdroja života, čo sa na telesnej úrovni prejavuje rozpadom, no na úrovni duše je možný iný prejav smrti, ako je zánik a rozpad. Smrť duše možno definovať ako prežívanie nedostatku toho, čo je potrebné pre spokojnosť a šťastie.

Rovnako takáto teória robí prakticky nemožným vzkriesenie človeka v posledný deň. Obhajcovia smrteľnej duše tvrdia, že nie je problémom, keď človek pri smrti zanikne. Boh si totiž mŕtveho človeka dokonale pamätá so všetkými jeho spomienkami. Tie pri vzkriesení „implantuje“ do tela, ktoré na konci sveta povolá k životu. Je však zjavné, že tu nejde o vzkriesenie toho istého človeka, ale o stvorenie niekoho iného, kto sa bude na zomrelého podobať a komu budú implantované spomienky človeka, ktorý už neexistuje. Podobne ako kniha, ktorá zhorí, je nenávratne preč. Aj keď sa vyrobí kniha rovnakého vzhľadu s rovnakým obsahom, už to nebude tá istá kniha, ktorá zhorela. Chýba jednotiaci element, ktorý by určoval rovnakú identitu starej a novej knihy. A tak ak máme hovoriť o vzkriesení konkrétneho človeka v posledný deň, musí existovať nositeľ identity, teda „ja človeka“, ktoré pretrváva aj po smrti tela a ktoré určuje identickosť zomrelého i vzkrieseného človeka.[\[6\]](#)

Medzi katolíckymi teológmi mienka o smrti celého človeka našla svojich sympatizantov, no zároveň bolo potrebné vyriešiť spomínaný problém so zmŕtvychvstaním. Zdalo sa, že riešenie ponúka udalosť Máriinho nanebovzatia vo chvíli ukončenia jej

pozemskej púte[7] ako vzoru toho, čo sa deje so všetkými kresťanmi. Na tomto základe bola postavená mienka, že pri smrti síce zomiera celý človek, no k prerušeniu identity nedôjde, pretože smrť je vystúpením z tohto pozemského času do ne-času, teda do večnosti, kde sa nedá čakať na vzkriesenie, keďže tam nie je žiadna časovosť. Z toho vyplýva, že posledný deň vzkriesenia nie je nejaký kalendárny deň na konci histórie sveta, ale línia, ktorá sa tiahne pozdĺž celej histórie a do ktorej vstupuje človek okamžite v okamihu smrti. Rovnako teda v okamihu smrti zažíva onen „posledný deň“, v ktorom je vzkriesený z mŕtvych.[8]

Takáto predstava otvára však hneď niekoľko neriešiteľných problémov. Prvým problémom je popretie takzvaného „medzistavu“ medzi smrťou a vzkriesením, kedy prežíva duša bez tela.[9] Zdá sa, že predstava života v úplnej bezčasovosti odporuje ľudskej prirodzenosti. Väčším problémom však je, že teória vzkriesenia v okamihu smrti úplne popiera existenciu i potrebu očistca po smrti, ktorý nevyhnutne musí existovať na princípe časovosti. V očistci totiž prebieha postupné dozrievanie duše až k dokonalosti, čo je prechod z jedného stavu do druhého. Prechod, či zmena však nevyhnutne určuje nevyhnutnosť existencie času, keďže čas je meradlo postupných zmien. Ako sme videli, náuka o očistci má nie len pevné miesto v kresťanskej Tradícii, ale nevyhnutne vyplýva z logiky celého procesu záchranu človeka.

A napokon teória vzkriesenia v smrti je vnútorne rozporná. Ak prehlásime, že zomiera celý človek, vyvstáva otázka, čo vlastne vstáva z mŕtvych? Podľa tejto teórie sú telo a duša nedeliteľné. Ak človek zomrie, leží na smrteľnej posteli, je nesený k hrobu a napokon tam pochovaný. Čo teda vošlo z človeka do bezčasovosti a bolo vzkriesené ak je duša i telo nerozdeliteľne v hrobe? Na túto otázku spomínaná teória nemá ako dať odpoveď.[10]

Na tieto mienky napokon zareagovalo magistérium svojim vyhlásením prostredníctvom Kongregácie pre náuku viery pod

vedením kardinála Ratzingera, súčasného pápeža Benedikta XVI., v ktorom je potvrdená tradičná náuka o existencii nesmrteľnej duše, ktorá od smrti tela pretrváva v „medzistave“, kde očakáva znovu spojenie s matériou, čo nazývame vzkriesením tela.[\[11\]](#)

Možno teda vyhlásiť, že na konci histórie tohto sveta duše, ktoré v medzičase vďaka účasti na Kristovom spravodlivom živote dosiahnu stav úplnej spravodlivosti a bezhriešnosti, opäť vďaka účasti na Kristovom živote sformujú si z matérie svoje vlastné telo, prostredníctvom ktorého sa budú môcť dokonale realizovať a budú žiť nekonečne blažený a Bohom naplnený život, ktorým žije oslávený a zmŕtvychvstalý Kristus.

Článok bol publikovaný v: Teológia vzkriesenia tela [elektronický dokument], Collectanea lectionum theologicarum V [elektronický dokument] : : 2, Varšava : Wydawnictwo Jednosc w różnorodności, 2018, s. 62-69, ISBN: 978-83-947394-8-5.

Použitá literatúra

SV. PÍSMO STARÉHO I NOVÉHO ZÁKONA, Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1996.

BENEDIKT XII.: Konštitúcia Benedictus Deus. In : DENZINGER, H. – SCHÖNMETZER, A.: *Enchiridion Symbolorum, Definitionum et Declarationum*, Freiburg Br. 1965.

DE FIDE CATHOLICA, konštitúcia Štvrtého lateránskeho koncilu. In : BARON, A. – PIETRAS, H. (ed.): *Dokumenty soborów powszechnych, tom II*, Kraków : Wydawnictwo WAM, Księża Jezuici, 2003.

DENZINGER, H. – SCHÖNMETZER, A.: *Enchiridion Symbolorum, Definitionum et Declarationum*, Freiburg Br. 1965.

PIUS XII. Munificentissimis Deus, apoštolská konštitúcia. In : POSPÍŠIL, C. V.: *Nanebevzetí Bohorodičky ve světle dokumentů magisteria..* Olomouc : Maticie cyrilometodějská s. r. o., 2000.

RATZINGER, J.: *Eschatologie – smrt a věčný život*. Brno : Barrister & Principal, 1996.

VYZNANIE VIERY JEDENÁSTEJ SYNODY V TOLEDE. In : NEUNER, J. – ROSS, H.(ed.): *Viera Cirkvi v úradných dokumentoch je magistéria*. Trnava : Dobrá kniha, 1995.

[1] Porov. RATZINGER, J.: *Eschatologie – smrt a věčný život*. Brno : Barrister & Principal, 1996, s. 104.

[2] VYZNANIE VIERY JEDENÁSTEJ SYNODY V TOLEDE. In: NEUNER, J. – ROSS, H.(ed.): *Viera Cirkvi v úradných dokumentoch je magistéria*. Trnava : Dobrá kniha, 1995, 892. DS 540.

[3] DE FIDE CATHOLICA 1,7-1,8, konštitúcia Štvrtého lateránskeho koncilu. In: BARON, A. – PIETRAS, H. (ed.): *Dokumenty soborów powszechnych, tom II*, Kraków : Wydawnictwo WAM, Księża Jezuici, 2003, s.222. (DS 801).

[4] Porov. RATZINGER, J.: *Eschatologie – smrt a věčný život*. Brno : Barrister & Principal, 1996, s. 106-107.

[5] Porov. RATZINGER, J.: *Eschatologie – smrt a věčný život*. Brno : Barrister & Principal, 1996, s. 65.

[6] Porov. RATZINGER, J.: *Eschatologie – smrt a věčný život*. Brno : Barrister & Principal, 1996, s. 66.

[7] Porov. PIUS XII. *Munificentissimis Deus*, apoštolská konštitúcia. In : POSPÍŠIL, C. V.: *Nanebevzetí Bohorodičky ve světle dokumentů magisteria..* Olomouc : Matice cyrilometodějská s. r. o., 2000, s. 63-64. DS 3903.

[8] Porov. RATZINGER, J.: *Eschatologie – smrt a věčný život*. Brno : Barrister & Principal, 1996, s. 66-67.

[9] Porov. BENEDIKT XII.: *Konštitúcia Benedictus Deus*. In : DENZINGER, H. – SCHÖNMETZER, A.: *Enchiridion Symbolorum*,

Definitionum et Declarationum, Freiburg Br. 1965, 1000.

[\[10\]](#) Porov. RATZINGER, J.: *Eschatologie – smrt a věčný život*.
Brno : Barrister & Principal, 1996, s. 67.

[\[11\]](#) Porov. RATZINGER, J.: *Eschatologie – smrt a věčný život*.
Brno : Barrister & Principal, 1996, s. 159.